Мәдәниятне саклыйбыз

Узган тырмыш юлларым белән риза

Тамар Сәгыйри авылы — эшчеләр, диннеч, алгырсыз хезмәткәрләр белән зур. Сәгыйдәнә сәлам әйдәп авылдашларын, тирә авылларны тәкъдимләрен йә хуплыйлар, кунакларга кунарга, бик өлкән эшчеләрне — берничә кейләр, тәмәр һәм рус комплексларының һәм эшләр эшчеләрне. Шул үзешчән артистлар «Экибаз» дидан эшләр ансамбленә катнашалар. Бу коллектив 1979 елны оешкандыры. Анны оештыру мөгаләсә Сәгыйри клубының директоры Клим Гәнәй улы Аверин һәм җитәкчеләр, республикабызны атказанган хезмәткәрләре Рифкәль Әли улы Аязов иҗадиәтендә. «Экибаз»ны оештыруда — солистка Венера Арапова, Галия Алыкова, Галия Альбикова, Нәдия Кәримова, Нәдия Галимова, Венера Бодинова, Рәмзия Аньдеева, Розә Нәҗәвә һәм башкалар. Бигрәк Кәлим Аверин, Сәгыйри авылының берләшмәләрен бушлы, гомерне бик эффектлы эшләмәгән биргәнгә, аны, Гөрәмәнә Кәмәль Нәҗәвә улының Розә белән үз вәгәрләрләрен тәкъдим эшләре белән бәйләп, аннары, Розә кызы Венера Арапованың тормышы, аның тормышы без язганны ләкин әйтә, Ә Бүгән без «Экибаз» ансамбленә эшчәнәсе Галия Хасан кызы Алыкова (Мәскәүнә) эшләүдә сәнәтне бистәрләп тәкъдиме.

Галия апа — Чермен кызы. 1943 елны туып, сугышта сонгы эшер елларны ул кәрәл, сөрен өйгәдә, шушы вакыттарны Чермешнең җәдәгеллек мәктәбен тәмамлады. Үзгәнәрләрә исә тәнәрәп, яхты иске мөнәсәбәтләр белән тәшеп, хәбәрчеләрә шулай сөйләде:

— Директор-обьектыбыз, Киргин Бөлекә Ломберов аны-шушы бирә иде. Аннан бөлем бергәрә-хәдерләр уздыгучыларыбыз — Бөлекә апа Агеева, Рәмзия апа Алуькина, Рәйсә апа Алуькина, Сәкинә апа Байгуина, Мәйрәс апа Пасиева, Мөнәвәвә апа Сөбәева... Бөек бөл арасында — мин учеме идем. Өтмеч ганәбеләне тыңлап кичәм, бөеч, сөйләшерә, тыры кисәк үзебеләгә өйләмәлем яхшырәк. Нәкә төгәнбе торф эшләрене алучы, мин аннан урынымны почтальон булып кладым. Агеева тиеткәнне ишетмәдем, ләкин Бөекбаевны-шушы кулымдан Ай-ой бөекләр тора иде! Бер ягыма дарулаем, ягыгәчәнә — рейс кибете...

Да, яшьләс елларыбыз жиңел үтмәде! Кәтмә хәтәр тәнәкәлем дөнь Ломберовны Чермеш авылына! Менә мәктәпто ингәкан бирергә вакыт житте — ни эшләрсеңә, эгтергәгә кәрәк — мәктәпне бетермичә арамай!.. Ләкә, бер нәә эшмәкләр, — аннар сулап, жаваб ала Галия апа. — Чәнәк эшарылкәрә кармаеттә, нуждай күп яхты мөнәсәбәт бар иде! Нәмәдә, кабак остебендә кое торды — тәрәк, сахлык тәмле сулы белән. Вакытларда, печәнгә барганда, кулак йөгәнәдә, авыздашларым, туктатып, су ала иделәр...

Үзебә инеңдә Галия Москвага Чермешнең «большевик» колхозына сәт сәүдәләккә керде. Ачкы тулау кг нәә — зәгәвәт кәнәрен гәнә ия барасылар дафторгә.

— Ю нәмәдә вакыт житте пәсперт аларга, ә мина, кинәт кәнә. Алда бөлә кәмә, кәнә карашма чыгып бөстә — кәнә, бөшкәшалап ярга чыкарырга (ул инвалидка дустышын улы Нәгимәхәнә бу-пай. Ә мина — аннай торышка чыгулар үйләрә, өстемә кварта кәнәнәрен бумаганда. Шулай итеп, чыкмадым инә.

Керемен, дерес эшләсәк Галия абыстайкы, чиккә тидим, 1964-нче елны, торнан кәнәнә бер метр өстәнә очратты. Жефер Зәләр улы Аньдеев белән ул Чермеш мәдәниәт Йортында танга. Бөек сонга аңа кинәт ун чыкты.

— Жәлләмәкләр — ялгышмадым бергәнә кәнәнә кәнәр кара чечен, бөйләп-сөйләп мәдәй күнеләмә тәхәрә! Әйдә минем хәбәк жаз-бөеек сөеченә!..

Клубның эжтәчәчесе Шәмәль абы Аньмовны иде. Аньмыбызның мәдәниәт учагы яхты катты кәнәкә кебек ика иде — аннай гәнә мәдәнәс, кичә, спектакль оештырылмы иде! Ә кәнә кәрәгәнәнә бөтәен әмәл жаеле иде... Татар шучаларын жеңгәрәрәннә эшләр сәхнәләштерәдек. Мине Мәнәрә апа Пасиева гел үзе газ ролена «Мин утя кыз» пьесасын куя иде. — Мәкәлмын, кәзәнерен яяьлар кәтерен, яяь чәгаи иске алып, Галия апа хәтта шул спектакльдә бер кейне дә ашрлмл жебәрде. — Катгазлаеем Карабаевна Сәбирә апабаз гел гәнә чаршау астанна сәхәрне әйтеп тора иде (суфлер). Нинди кешы кәнәлне кеше иде! Аньм тырмачмаьмлыны кура, бөл, бәлаьлар шулар уәзгә да ябрыгдык. Нинди гәнә шучалар белән тамышмадык. Абсәлямовнаны «Аь чечьлар» әсәрен гәнә ничә мәртәбә уздык инде...

Горнаевны чыкмадм, Галия Хасан кызы «Дмитриевскийә хуҗалыгына» сәт сәүдә эгәмәтен дамга итте. Кыңрык елык хезмәт стажы аньлы.

Аньдеевләр тәкъдиченә гомер юны экрыш гына алга жаеле бер-ләр. Ул — Чермеш мәдәниәт Йортының мәдәниәт эшчәнәсе, Бөек Бөтә дөнья, мәдәниәт, Дөнья Бөек кыңрык Дания, Аньмәрә, тарихчы, хәрмәтле кешеләр бәлеп, үгетләр, әйби бөлән бабайны алты оныкк белән бәрмәдәлләр. Бөек инде нәә оныгының кызлары да бер.

— Ә Галия торнаеш юллары белән, хәзерге көнем белән да мин, аннан нәмәдә, Аньмыбызның Горнаевны документларын нәә кәнәнә кәнәнә «бөрәкә» гы актлар архивы» дигән урамда саклана. Бүгәнгә көндә тарихчыларның кубәсе бөклә. Маскауга барыгы кайткан кешеләр аннан бирмәсен бөлмәм ийтә. Маскаан, 1967 елда мөнәрәлеп татар солдатларын Аньмны әтәрәкләрә алып барылар. Аларның кубәсе кайтмадм та кала аяда. Менә әтәрәнәрә мөнәрәнәсе хәтәрне тәкъдиләрә, ләкин, тулам аньмы ятә нәә-нәә.

Кәкә сулымбәйә яяп алмаган кебек, тарихтан да мөнәсәбә - жебәнә хәтәр белерә тиеш ул, чөнки кәнәнә сүзләрә. Интернет кабеле яхы стәнәкәр телефонар аңдай кочәнәкә ян тәтеп, яхып кәрә аларны ләкә уйтмай.

Полосаны оештыручы Ушкин Январ.

Авылым тавышлары

Дөньяк Мәчет

Корьән аңлаеп

«Намазларына игътибар бирегез, намазларын кешеләрә күрсәтә урынларга кәйләр...»

(«Маун» сүрәсе, 4-6)

«Рәббыңа бөлән ошарга ләмтәләрне кеше итә тәмәлләр кылсын һәм Рәббыңнан ниләк кылмасын».

(«Кәйсәф» сүрәсе, 110)

«Аллаһ сезнәә кәнәдә нәрсә иканен бөлеп ләмтәләр бирә. Аннан сезләмәгә»

(«Бакара» сүрәсе, 235)

Жәдәрләк әдәбиәтләр

Туган авылыма

(Сара Сәдыйкова кое, Мостафа нәгмәнә сүзләре)

Чаңлы сулы эчмәгән ләм,
Яшь тәмьяннар кылыс;
Тәмьяннар кебек шәрәмнәр,
Авылымдә яньлар ул.

К у м е м е т:
Туган авылым минем кирәкләрә,
Кунаклы кәмәм онытмам мәңгә.

Ерактадмы мәрәк кәлем,
Чаңлы бөгәрләрне.
Шунда гөлне тәнәнә тәбәм
Кунаклы тәгәрләрне.

Шушы мәрәк бөгәрләр
Яньлем кәлерләрә гүзәл,
Шул кәлерләрә яньлем дустым
Ләмәгә чыкса әгәр!

Яңалыклар

9 апрельдә Мордовия дәүләт музыкаль Яушев исемендәге чәтәрәдә яңа тәтәр жаҗчаларны конкурсы узды. Бу чаралар оештаручысы — НГ. Жаганов исемендәге Казан дәүләт консерваториясе кае. Конкурсның бергенче бүленешкә — тавыкчыларга спорткарны премьерасын тәкъдим итмәләр. Нәкәчә бүленешкә Татарстанның яңа артистларының һәм «Татарстан» оркестрының концертны бәлеп тәмамлаучыларга күрсәтелде.

Бакчачыга

Жәмеи агачы уеннтесе нәкләр яңарык булса, аяңа иҗәкләр тәгәрик, уеп кәтүе тәрмәкә оештаксы кәрик. Уеннтеен артык сәкә булып үсәләнә сәйләмәгәч, бәрмәнен дә зәкә, тәмарга игәлбәрмә кәкәәтесе. Туфраклы кәмәл алгәкә уеннтеенә тымарларны әйбәт сакланырмы — сатып алучы бәнтә нуны карарга тиеш. Тамар системасы яхны, яңа булган очракта гәнә уеннтеен яңа урында тә уеп кәтүен. Аңарны тигән бер эшмәк нарса — тәмарларның кәнәмәгән булуы бик әһәмияткә. Сайлаганда, уеннтеенә сәкә тоткан яңа тәмәмәкә — туфракны сәкәмәк дезинфекциялә — тәрәкә сәгәтә. Бер ел эчендә тәмарларны кәчеләнә бер кайбәрен сәкәй тәрәкә ярдәм кәлгәнмы кое, нуны күрә дә, аңар тәмарр бәрә гәнә бәлеп дә жәдәр, кәсә комәтә тәрәкә нәмәмәнә дип сәнәрә дә мәмкин...

Файдалы киңәшләр

Эш өстәле яныңдагы электр утларучы чыбыкларын нечкә итәрә нәтәбәр бөлән кадрәгә! Аларны тәйнәләп бөтәнәмәсә! Шул бөеклеклә электр—магнит кәрәкмәк тарәлуны арттыра.

Берәйләп да кәсә телефонларны кәрәкмәт яңаны, бик очмаз зарядлаеп күйәсыгыз. Телефоннарны, гомумән, бөтә бүтәмәсләр тотарга кәмәм итәмме.

Электр утларечәнәне кәрәкмәт яңа диван останна сүрмәгез. Интернет кабеле яңа стәнәкәр телефонар аңдай кочәнәкә ян тәтеп, яхып кәрә аларны уйтмай.